

GÜNÜMÜZDE MASAL ANLATICILARI VE YENİ MASALLARIN ÜRETİLMEMESİ SORUNU

Folktale Narrators and the Problem of Not Producing New Folktales in Our Day

Gönenç TUZCU*

Gazi Türkiyat, Bahar 2019/24: 199-207

Öz: Günümüzde masal anlatıcılarının yerini kreşlerdeki, müzelerdeki çalışanlar ve bazı teknolojik ürünler almıştır. Çocukların dünyasında önemli bir yere sahip olan masallar, kentleşmeyle birlikte artık gelenek içinde sözlü olarak aktarılamamaktadır. Oysaki masalların sözlü gelenekten beslenmesi kültürel kodların kuşaktan kuşağa aktarımını sağlamaktadır. Çoğu kez teknolojik ürünler yardımıyla veya masal kitaplarından aktarılan masallar ile yaratıcılık kaybolmaya başlamıştır. Dinleyicilerin anlatıcıyla bütünleşebilmesi, yaratıcılık, deneyim ve birikimlerin kuşaktan kuşağa aktarılması sözlü anlatım üzerinden gerçekleşebilmektedir. Masalların yazılı kültür aracılığıyla okunması ve iletilmesi insan belleğinin üreteceği yeni masalların ortaya çıkmasını zorlaştırmaktadır. Bu konuda bir diğer önemli nokta; yazılı kültürden okunan masalların, ulusal kültüründen beslenmediğinde kendi diline ve kültürüne yabancı bireyler ortaya çıkarmasıdır. İletişim araçlarının yaygınlaşmasıyla birlikte sözlü kültür giderek kaybolmaktadır. Bu çalışmada sözlü geleneğin gelecek kuşaklara aktarılması ve yazılı kültür içerisinde kendi kültürüne yabancılaşmadan yeni masalların üretimi konusu üzerinde durulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Masal, masal anlatıcıları, sözlü gelenek, sözlü ve yazılı kültür

Abstract: Folktale narrators have been replaced by the employees working in kindergartens, museums and some technologic tools. Folktales which have a significant role in children's world are no longer transferred through oral narration as a result of urbanization. However, oral tradition basis of folktales enables the transfer of cultural codes among generations. Creativity starts to disappear along with folktales transmitted mostly through technologic tools and books. The transfer of creativity, experiences and livings as well as the integration between audience and narrator can be ensured by means of oral narration. Reading and transferring folktales through written culture obstructs new folktales to be produced by human memory. Another significant point in this issue is the fact that individuals are alienated to their own language and culture in case that folktales read from written culture are not nourished with national culture. Oral culture is gradually disappearing due to the dissemination of communication tools. This study touches upon some perspectives and recommendation on transferring oral tradition to next generations and producing new folktales without getting alienated to one's own culture within written culture.

Keywords: Folktales, folktale narrators, oral tradition, oral and written culture

Sözlü edebiyat ürünleri içerisinde çocukların en çok ilgi duyduğu tür olan masal, yüzyıllardır sözlü gelenek içinde yaşamış ve anlatılagelmiştir. Bugün de ülkemizde az da olsa bu gelenek devam etmektedir. Kentleşmenin yoğun yaşanmadığı bazı

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Türk Halk Bilimi Bölümü, Ankara/TÜRKİYE. gonenctuzcu@gmail.com. ORCID: 0000-0003-3469-6109. Gönderim Tarihi: 23.09.2019 / Kabul Tarihi: 17.05.2019.

bölgelerde, uzun kış gecelerinde çocukların hatta büyüklerin de ilgisini çeken masal anlatıcılığı geleneği sürmektedir.¹

Masallar, Türk toplumu için eğlence kültürünün de bir parçası olmuştur.

"Masal anası, eğlence formundaki kadın toplantılarının, hikâyeci âşık ise aynı türden erkek toplantılarının, katılımcılarını da göz önünde tutan kurgulayıcısı ve yöneticisi konumundadır. İnsanlar masal anlatım ortamının sağladığı folklor olayı içinde, özlemlerini gerçekleştirme imkânı bulurlar. Bu eğlence vasıtası, özellikle kadın ve çocukların katıldığı kış toplantılarında yer almaktadır" (Özdemir 2005: 158)

Günümüzde televizyon, bilgisayar gibi iletişim araçlarının yaygınlaşması ve insanların eğlenmek için seçeneklerinin çeşitlenmesiyle birlikte masal anlatıcılığı da azalmıştır.

Çocukların hayal dünyası için çok önemli bir yere sahip olan masallar da artık anne veya bakıcı

tarafından basılı kitaplardan okunmaya başlanmıştır. Bu durum dilin söz boyutunun göz ardı edilmesiyle gelenek içerisinde büyüyüp, çeşitlenen masalın artık yazılı kültür ürünü hâline gelmesi sonucunu doğurur.

Walter J. Ong, *Sözlü ve Yazılı Kültür (Sözün Teknolojileşmesi)* adlı kitabında bu iki kültür arasındaki farkları vurgularken yazının bilineni bilenden ayırdığını ve bilgiyi kişisel gerçekten uzaklaştırarak "nesnel" kıldığını söz eder (Ong 1995: 62).

Yazı kişiden soyutlanarak durağanlık ve nesnellik kazanır. Sözlü gelenek ürünlerinde ve bu ürünlerden biri olan masalda da söz boyutu önemlidir. Masal; ait olduğu topluluğun ihtiyaçlarına, isteklerine, düşlerine, korkularına göre şekillenir. Dolayısıyla masallar dinleyiciden soyutlandığında yani bir yazılı kültür ürünü olduğunda sabitleşecek, durağanlaşacaktır. Bir masalın yazıya geçirilmesi onun gelecek kuşaklara aktarılması olarak düşünülebilir. Ancak burada sözlü anlatım geleneği, dinleyici ve bağlam göz ardı edildiğinde masalın roman gibi bireysel bir bilinç ürünü haline gelmesi söz konusu olacaktır.

Masal gelenek içindeki aktarımı yoluyla bir folklor ürünü olarak anlatıldığı topluluk üzerinde sosyal, psikolojik ve eğitsel bir rol üstlenir. Masal ve masalçı için Barry Sanders;

"Öyküler sözlü kültürlerin can damarı, masalçı ise kabile ya da topluluğun yüreğidir. Masalçı, öykülerin bütün sistem boyunca dolaşmasını sağlar. Anlattığı öyküler sıradan

¹ Bu konuda daha ayrıntılı bilgi için bkz. Şimşek Esmâ (2012), *Malatyalı Bir Masal Anası: Suzan Geniş*, Milli Folklor Dergisi, 56.Sayı ve Aydın Demet Şafak (2015), *Giresunlu Bir Masal Anası: Arife Şafak'ın Masal Anlatıcılığı ve Masalların Bağlamsal Çözümlemesi*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

öyküler değildir, bunlar insanların beklediği, duymayı umduğu ve ana hatlarıyla zaten bildiği öykülerdir. Öyküler insanlara kim olduklarını bir kez daha hatırlatır; bu öyküler topluluk üyelerini birbirine bağlar. Masalçı, öykülerinin ağında her şeyi yakalar: tarih, gerçek, kahramanlık, din, felsefe, ahlak, sevgi. Bu öyküleri anlatan lider ayrıcalıklı konumuna yıllar boyu edindiği deneyimler sayesinde gelmiştir. Sözlü kültürlerin masalçıları, modern yazılı kültürlerin yitirdiği bir kavram olan 'bilge insan' konumuna gelirler" (Sanders 2013: 15) diye belirtir.

Dinleyicinin beklentisi, anlatanın da düş gücü, deneyim, birikim ve bakış açısı gelenek içinde önem kazanır.² Masalçı gelenek içinde yetişirken bilge bir insan konumundadır.

Masal anlatıldığı toplumu sadece eğlendirmekle kalmaz, o topluluğu birleştirici, bütünleştirici, eğitici bir rol de üstlenir. Topluluğun ortak ruhu, bilinci, bilinç-altı masallarına yansır.

"İşte insanoğlu kendi yaşam gerçeğini, çözüm önerilerini, beklentilerini masal olaylarına ve masal kahramanlarına yükleyerek anlatmış ve yüzyıllar boyu, bu yolla gelecek kuşakları uyarmaya, eğitmeye, yaşamın zorluklarına karşı onları donanımlı kılmaya çalışmıştır. Çünkü masal kahramanlarının karşılaştıkları sorunların hemen hepsiyle, yaşamın gerçekleri arasında koşutluk kurulabilir ve o masallardan ait oldukları toplumun yaşam gerçeğine ulaşılabilir. Çünkü o toplumu eğiten temel öğelerden biri de masaldır" (Yavuz 1997: 15).

Görüldüğü gibi masallar eğitici bir rol de üstlenirler. Bascom, folklorun dört işlevinden söz ettiği makalesinde; folklorun eğitim işlevinin yanında kabul edilmiş sosyal, genel geçerli bir gelenek oluşturma kavramından söz eder (Bascom 2005: 140-142). Böylece kuşaktan kuşağa aktarılan masalların sosyal açıdan o topluma ait genel kabulleri barındırması olağandır. Masal anlatıcılarıyla, sözlü gelenek devam ettiği sürece toplumsal bellek oluşmaya ve aktarılmaya devam edecektir.

Saim Sakaoğlu *Masal Araştırmaları* adlı kitabında, sözlü geleneğe masal anlatıcılığının daha çok anneden çocuğuna ya da dede ve nineden torununa geçtiğini belirtir. Yeni yetişen anlatıcılar yakın akraba ve komşularından usta anlatıcılar varsa onların boş zamanlarını bilerek, onlardan masalları dinleyerek de masal anlatıcılığını öğrenmektedirler. Sakaoğlu, anlatıcıların çevrelerindeki ustalardan, âdeta eğitim görüp yeni masallar öğrendiklerini dile getirir. Hatta bazı anlatıcıların para verip öğrendikleri masallarla dağarcıklarını, koleksiyonlarını zenginleştirdiklerini belirtir (Sakaoğlu 1999: 135).

² Bu konuda Abdülkadir Önkol'un derlenen masalların, anlatıcı-icracı, dinleyici-anlatı ortamı-derleyici bağlamında inceleyen bir master tezi bulunmaktadır. Önkol Abdülkadir (2015), Fatma Önkol'un Masal Anlatıcılığı ve Masalların Anlatıcı-Dinleyici ve Anlatım Ortamı Açısından İncelenmesi (Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Gelenek içindeki bu yetişme yalnızca masal öğrenilmesi ile değil, masalı aktarırken dinleyiciyle kurulan iletişimin de öğrenilmesi ile gerçekleşmektedir. Azadovski; *Sibirya'dan Bir Masal Anası*'nda masal anlatıcısının belli bir masal tipinde anlatıcının duygularının, ruh dünyasının, ahlak anlayışının, karakterinin de masalın biçimlenişinde önemli bir rol oynadığı üzerinde durur (Azadovski 2002: 53-55). Anlatıcı topluluğun bir parçası olup, ondan etkilenmekle beraber birikim ve deneyim sahibi oluşuyla da bir yol gösterici konumundadır.

Masallar aynı zamanda çocukların dil gelişimine ve yaratıcılığına da katkı sağlar. *"Çocuklarda duyduğu masalları yineleyerek anlatma, giderek yerini yeni masallar yaratıp anlatmaya bırakacaktır ki, bu da çocuğun düş gücünü harekete geçirmesi onu yaratıcı kılması bakımından önemli bir olgudur"* (Yavuz 1997: 124). Burada henüz okuryazar olmayan çocukların sözlü gelenek içinde yani, bir masalı anlatırken yaratıcılığı devreye girmektedir. Belleğimizden anlattığımız her masalda bir şeylerin birikip pek çok değişikene göre de yeniden şekillendiğini düşünürsek masalların yaratıcılığa olan katkısını anlayabiliriz.

Masal oluşum ve aktarım süreci sözlü kültürden beslenerek dinamik bir özellik kazanır. *"Matbaa kültürüne bağımlı insanlar kelimelerin her şeyden önce sözlü olduklarını, birer olay olduklarını ve dolayısıyla 'güçlü' olduklarını unuturlar"* (Ong 1995: 48). Zamanın ve ortamın ihtiyaçlarını bilen insan kendini sürekli yenileme ihtiyacı duyar. Böylelikle masallara yeni unsurlar eklenerek, masallar zenginleşir ve yeni masallar oluşur.

Walter J. Ong Sözlü ve Yazılı Kültür (Sözüün Teknolojileşmesi) adlı kitabında, Sözlü kültürü birincil ve ikincil olmak üzere ikiye ayırır. Birincil sözlü kültür yazı ve matbaayı bilmeyen, yalnız konuşma dilinden oluşan kültürdür. İkincil sözlü kültürde ise telefon, radyo, televizyon ve diğer elektronik araçların "sözlü" niteliklerini kasteder. *"Birincil sözlü kültür kişiliği, belli açılardan okuryazar kişiliğinden daha az içine kapalı, dış dünyaya ve topluma daha açık kılar. Sözlü iletişim insanları birleştirir. Yazı ve okuma ise kişinin tek başına yaptığı ve kendi iç dünyasına döndüğü eylemlerdir"* (Ong 1995: 87) diye belirtir. Sanders ise; masalcıyı "okuryazarlığın bireylerin içinde yarattığı bilincin sözlü kültürde yaşayan bir örneği" olarak tanımlar (Sanders 2013: 18).

Elbette masal anlatıcılarının günümüzde sözlü gelenek içinde azalmasının nedeni yalnızca yazılı kültüre geçiş ve teknoloji değildir. Kentleşmeyle birlikte artık büyük ailelerden çekirdek aileye bir geçiş yaşanmıştır. Günümüzde büyükannelerin olmadığı, annelerin de çalıştığı bir ortamda kültür aktarımı nasıl yapılmaktadır? Çocuk artık büyük bir ailede masal anlatıcısı konumundaki büyüklerinden masal dinleyememektedir. Büyük şehirlerde genellikle anne çalıştığından, çocuk bakıcıdan veya kreşteki öğretmeninden ya da yardımcı öğretmeninden masalları dinlemektedir. Bu durum sözlü geleneğin aktarımı yoluyla gerçekleşmez. Masallar artık masal kitaplarından aktarılır. Bu kitaplarda kimi zaman belli bir yaş aralığı belirtiliyor olsa dahi çocuğun yaşadığı çevre, kültürel durumu göz önünde bulundurulamayacaktır. Ayrıca masallar büyük ölçüde henüz okuryazar olmayan çocuklara hitap etmektedir.

Bir çocuğun oyuncaktan ya da bir kitaptan aynı masalı tekrar tekrar dinleyebilmesi o masalı çok iyi ezberlemesi ve öğrenmesini sağlayabilir. Ancak çocuğun yeni masallar öğrenebilmesi; zaman, durum ve ortamdaki beslenen, kendini yenileyebilen sözel belleğin zenginliği yerine, ona alınacak yeni masal kitaplarıyla sınırlıdır.

Sözlü geleneğin aktarımı ve yaşatılması için ülkemizde müzelerde masal anlatıcısı gençler bulunmaktadır. Bu gençler, günümüzde geleneğin masal anlatıcıları rolünü üstlenmektedirler. Dolayısıyla dinleyici, ortam ve bağlamı da dikkate alan ve masalı buna göre şekillendiren bir anlayışla hareket etmektedirler.

Son dönemlerde görülen masal anlatıcılığı kursları dikkat çekicidir. Nazlı Çevik, İzmir ve İstanbul'da Masal Anlatıcılığı Atölyesi olarak çeşitli tarihlerde kurslar vermektedir. Kendisi de 1980 doğumlu genç bir hikâye anlatıcısı, aynı zamanda tiyatro ve dans pedagogudur. 2013 yılında Şirince' de I.Uluslararası Şirince Masal Festivali küratörlüğünü de yapmıştır. Nazlı Çevik'in kursunda uygulanan eğitim; söz-imaj, bilinçli söz söyleme, imaj yaratma, hafıza teknikleri, hikâyeyi anlatma, anlatım teknikleri, anlatıcı rolleri, doğaçlama, anlatıcı-dinleyici ve hikâye arasındaki ilişki, mekân farkındalığı, ses ve nefes teknikleri gibi pek çok başlıktan oluşmaktadır (www.tiyatromedresesi.org).

Görüldüğü gibi bir masal anlatıcısının yazılı kültürden çok farklı bir sözlü kültüre, beden ve zihin farkındalığına ihtiyacı vardır. Bunun dışında Judith Malika Liberman'ın hikâye anlatıcılığı çalışması da benzer şekilde çeşitli zamanlarda açılan kurslar şeklinde verilmektedir. Bu kurslar genellikle 2-3 günlük kamplar şeklindedir. Tiyatro eğitimi almış olan Liberman, Paris Konservatuarında hikâye anlatıcılığı eğitimi de almıştır (www.camtepe.org). Ayrıca masal anlatıcılığının yaygınlaştırılması, sürdürülmesi için I. Uluslararası Şirince Masallar Festivali 05-07 Nisan 2013 tarihinde düzenlenmiştir. Festivalde 7 farklı dilde masallar anlatılmıştır. Festival çağrısında "*Dili bilmeseniz de masalı anlayabilirsiniz*" vurgusuyla masal anlatımının büyüsü, ritmi ve anlatıcının evrensel bir dil kullanacağı ifade edilmeye çalışılmıştır (sirincemasallarfestivali.blogspot.com.tr). Bunun dışında Bayburt "Bilim, Eğitim ve Kültür Derneği"nin (BEKDER) Avrupa Birliği finansmanıyla yürütülen "Gelecek Zamanın Masal Anlatıcısı Çocukları" projesi kapsamında Nisan 2009' da on bir ilköğretim okulunun katıldığı bir masal anlatma yarışması düzenlenmiştir (www.haberciniz.biz).

Sözlü geleneğin kaybolması sorunu yalnız ülkemizde değil, dünyada da var olan bir sorundur. Avrupa'da bu geleneğin yaşatılması için Dünya Masal Anlatıcılığı Günü ilk defa 21 Mart 1991-92 yıllarında İsveç'te ulusal bir gün olarak kutlanmıştır. Daha sonra 1997 yılında Perth (Batı Avustralya), aynı yıl Meksika ve Güney Amerika ülkelerinde de ulusal masal anlatıcılığı günü kutlanmıştır. 2002 yılında Norveç, Danimarka, Finlandiya, Estonya; 2003 yılında Kanada ve birkaç ülkenin katılımıyla bugün Dünya Masal Anlatıcılığı Günü olarak kutlanmaya başlanmıştır. 2005 yılındaki etkinliğe ise 5 kitadan toplam 25 ülke katılmıştır. Türkiye'de ise, ilk kez 18 Mart 2012'

de İstanbul'da Galata Şifahanesi'nde kutlanmıştır (www.edebiyathaber.net). Görüldüğü gibi teknolojinin ilerlemesi ve yazılı kültüre geçilmesiyle, sözlü aktarım geleneğinin devamının sağlanması tüm dünyada da var olan bir sorundur. Kültür aktarımının devam etmesi için etkinlikler yapılması, yeni kuşaklara masal anlatıcılığının tanıtılması ve yaygınlaştırılması konusunda bu tür girişimler önem kazanmaktadır.

Walter J. Ong' un ikincil sözlü kültür olarak tanımladığı televizyon, radyo, sinema gibi iletişim araçlarıyla masalların aktarımı - her ne kadar dinleyici ve ortamdaki bağımsız olsa da- devam ettirilmeye çalışılmıştır. Nebi Özdemir *Medya, Kültür ve Edebiyat* adlı kitabında, Türkiye'de televizyondaki ilk masal anası olan ve çok sevilen Adile Naşit' ten söz eder. "1970'li yıllarda yaygınlaşan Türk televizyon yayıncılığında da masallar sadece çocuk programlarının değil, farklı türdeki yapımların da temelini meydana getirmiştir. Türk tiyatrosunun ve sinemasının unutulmaz aktristi Adile Naşit, televizyonla yetişen kuşakların ilk masal anası olmuştur. Elektronik kültürün masal anası Adile Naşit, Türk ve dünya masal belleğine ait pek çok masalın çocuklar tarafından tanınmasını ve sevilmesini sağlamıştır" (Özdemir 2012: 302) diye belirtmiştir. Ayrıca 2005 yılında "Bir Varmış Bir Yokmuş" adlı televizyon programında masal anlatan Türk tiyatrosunun usta oyuncusu ve yönetmeni Rüştü Asyalı' nın annesinin masal anlatırken kendisine ve kardeşine şarkılar söylediği, bazen de dans ettiğinden söz edilmiştir (Özdemir 2012:303). Görülüyor ki Rüştü Asyalı da gelenek içinde annesinin icrasından etkilenmiştir. Sözlü kültürün ayrı bir bellek oluşturması masal anlatıcısının aktarımında önemli bir rol üstlenmektedir. Gelenek içinde yetişmiş diğer bir kişi edebiyatçı/yazar Ahmet Ümit'tir. Annesinden dinlediği masalları *Masal Masal İçinde* adlı kitabında yazılı kültüre aktarmıştır. Kitabının önsözünde annesinin iyi bir masal anlatıcısı olduğunu ve onun da bu masalları yaklaşık altmış yıl önce bir masalcıdan dinlediğini belirtir. Ayrıca görsel anlatının egemen olduğu günümüz dünyasında sözlü anlatıya dayalı bu masalların unutulup gideceği endişesini taşıdığından söz eder. Sözlü gelenek içinde, masalı her anlatanın kendisinden bir şeyler katarak o masalı zenginleştirdiğini belirtir (Ümit 2000: 5).

Masallar sözlü gelenek içerisinde sürdürülememesi ve unutulması endişesiyle yazılı kültüre aktarılmıştır. Bunun yanı sıra ikincil sözlü kültür taşıyıcı olan sinemada, geleneğin günümüzdeki temsilcisi olarak kalan masal ninelerini 2010 yılında "Nağıl Nineleri" adlı bir belgesel film hazırlayarak sinemaya aktaran yönetmen Yrd. Doç. Dr. Berrin Avcı Çölgeçen' dir. Çölgeçen, Kars ve civarında yaptığı bir buçuk yıllık araştırma sonucu bir belgesel film hazırlamıştır. Sözlü geleneğin korunup, yaşatılması gelecek kuşaklara aktarılması için iletişim araçları da halkbilimsel ürünlerin devamlılığını sağlamak gibi bir rol de üstlenmiştir (www.kameraarkasi.org).

Botkin, çöken bir kültürün oluşmakta olan halkbilimini dengelediğinden söz eder. Ona göre halkbilimi, bütün kültür seviyelerinde var olmuştur ve çeşitli iletişim araçlarıyla yayılmıştır. Botkin sözlü gelenek, matbaa ve diğer araçların farklı kültür

seviyeleri arasındaki etkileşiminden söz ederken, şehir yaşamının folklor ürünleri üzerindeki etkisinin, değişiminin incelenmesi ve araştırılması gerektiğini savunmuştur (Hirsch 2014: 43). Geleneğin ve kültürün aktarımında iletişim araçları ve matbaa önemli bir rol oynamıştır. Sözlü gelenek her ne kadar iletişim araçlarıyla aktarılmışsa da günümüzde aile ilişkileri ve sosyal yaşam içerisinde masallar çoğu kez yazılı kültür üzerinden aktarılmaktadır. Örneğin; düğmesine basıldığında sesli olarak masal okuyan veya tablet biçiminde, çocuklara okuma alışkanlığı kazandırmak üzere masalları kullanan, oyuncaklar günümüzün elektronik masal anlatıcılarıdır. Eğitici tablet biçiminde elektronik masal anlatıcısı olarak tasarlanan bir oyuncak 2011 Nürnberg Oyuncak Fuarı'nda okul öncesi kategorisinde ödül almıştır (www.eğitimteknoloji.net). Ayrıca masal anlatan çeşitli pelüş oyuncaklar da bulunmaktadır. Bunlar dışında yine ülkemizde televizyondan yayın yapan Masal Radyo ve Türk Telekom'un masal servisi bulunmaktadır. Ancak tüm bu oyuncaklar, kanallar ve telefon hizmetleri masalı bir anlatıcı ustalığında sözlü geleneğin beslenerek değil, yazılı kültürün tekrar ediciliği ve durağanlığıyla aktarmaktadır.

İnsanların sözlü kültürden beslenememesi, kentlerde okur-yazar oranının artması doğal süreç içerisinde çocuğun yazıya ve yazılı kültüre yönelmesine neden olur. Bu yöneliş onun geleneğin göremediği doğaçlama yapabilme, sözlü anlatım yeteneğini geliştirme ve keşfetme sürecine de ket vurmaktadır. Ayrıca popüler kültürün etkisiyle "Söz uçar, yazı kalır" gibi yazılı kültürü ön plana çıkaran ve destekleyen bir bakış içerisinde yeni kuşaklar yetişmektedir. Elbette okuma alışkanlığı yeni kitaplarla desteklenmelidir. Ancak çocuğun kendisini sözlü anlatım alanında da yetkin ve yaratıcı hissedebilmesi gelenek içerisinde buna tanıklığıyla bağlantılıdır. Ayrıca masalların ve sözlü folklor ürünlerinin teknolojik araçlarla aktarılması insanlar arasındaki paylaşımı azaltmaktadır. Çocuklar televizyon ve bilgisayar başında büyürken yalnızlaşmakta ve yaratıcılığını kaybetmektedir. Sanders de popüler kültür içinde mutsuzlaşan gençleri ele almış, sözel aktarımın önemi üzerinde durmuştur. Dünyanın en uçucu ve elle tutulamayan maddesi olarak tanımladığı solugun bizi canlı tuttuğunu söyler ve sözelliğe doğru radikal bir geçişi önerir (Sanders 2013: 157).

Günümüzde yeni masalların üretilmemesi sorunu, kent ortamı içerisinde yalnızca sanal ortamlardan ve yazılı kültürden beslenen insanların giderek daha da bireyselleştiği bir kültürel ortamın sonucudur. Bugün ülkemizde çocuklarımıza teknolojik ürünler ve kitaplar üzerinden aktardığımız masallar, önemli ölçüde Batı'dan çevrilmiştir. Bu nedenle kendi kültürünü tanımayan çocukların olduğu bir toplumda geleneğin de aktarımından söz edilemez. Mehmet Çevik "Türkiye'de Batı Masalları ve Çocuklarımız" başlıklı yazısında; "*Çocukların ve gençlerin Batı kökenli masalları tanımasının temel nedeni bu konuda yapılan çeviri yayımlardır. Türk masalları yerine Batı masallarını okuyan ve onları bilen çocuklarımız, masal kitabı almak üzere kitapçıya gittiğinde bu kitapları almak zorunda kalmaktadırlar*" (Çevik 2008: 123). Bu durum çocukların kendi kültürel köklerine yabancılaşmasına neden olmaktadır.

Görüldüğü gibi; yaşanan sosyal, kültürel çevrede dolayısıyla çocuğun anlam ve kavram dünyasında yeri olmayan bir dünya yaratılabilmektedir. Yerel ve kültürel özelliklerini bilmeyen, kültürüne yabancılaşmış bireylerden evrensel bir dünya insanı olabilmesini beklemek mümkün görünmemektedir. Ülkemizde masalları çocuklara kreşte öğretmeni, evde ise annesi bu yabancı kültürler üzerinden aktarmaktadır. Sözlü gelenekten gelen masalların sadece derlenmesi değil; çocuklara tanıtılması ve aktarılması gerekmektedir. Bunun için iletişim araçları, görsel ve yazılı medya, yayınevleri ve eğitimcilerin harekete geçirilmesi önemli bir noktadır. Böylece kendi coğrafyasındaki masallardan haberdar olmayan kuşaklar yetişmeyecektir. Ayrıca masallara, kent yaşamı içerisindeki sosyal problemlere ve teknolojik gelişmelere paralel olan bir düş gücü de eklenmelidir. Bu da üretilebilecek yeni masallar demektir. Günümüzde insanlar eğlenmek için yeni olanaklar keşfetmiştir; hoşça vakit geçirmek için televizyon, bilgisayar, sinema gibi tek başına yapılabilen etkinliklerle paylaşım ve sosyal birliktelikten uzaklaşabilmektedirler. Bunun yanı sıra, sohbetlerin bir kısmı da sanal ortamlarda gerçekleşebilmektedir. Sözlü kültür içerisinde masalların; dil gelişimine, yaratıcılığa ve dolayısıyla "kendini ifade etmeye" olan katkısı göz ardı edilmemelidir. Günümüz ihtiyaçlarına göre şekillenecek yeni masallar üretilmeli, var olan masallar ise gelecek kuşaklara tanıtılmalıdır. Kendi masallarını bilen ve üretebilen bir toplum sözel belleğini canlı tutabilecektir.

KAYNAKÇA

- AYDIN, Demet Şafak (2015), *Giresunlu Bir Masal Anası: Arife Şafak'ın Masal Anlatıcılığı ve Masalların Bağlamsal Çözümlemesi*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- AZADOVSKI, Mark (2002), *Sibirya'dan Bir Masal Anası*, (Çev. İlhan Başgöz), Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- BASCOM, William R. (2005), "Folklorun Dört İşlevi" (Çev. F.Çalış), *Halkbiliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar 2*, Ankara: Geleneksel Yayıncılık, 125-151.
- ÇEVİK, Mehmet (Güz 2008), "Türkiye'de Batı Masalları ve Çocuklarımız", *Türkiyat-Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi*, Ankara: Gazi Üniversitesi Türkiyat Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayını, Sayı: 3, 115-130.
- HIRSCH, Jerrold (2014), "Dönüşen Halk Bilimi" (Çev. Mehmet Emin Dede), *Uygulamalı Halk Bilimi*, Ankara: Geleneksel Yayıncılık, 18-55.
- ONG, Walter J. (1995), *Sözlü ve Yazılı Kültür*, İstanbul: Metis Yayınları.
- SANDERS, Barry (2013), *Öküzün A'sı*, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- SAKAOĞLU, Saim (1999), *Masal Araştırmaları*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- ŞİMŞEK, Esmâ (2012), *Malatyalı Bir Masal Anası: Suzan Geniş*, *Milli Folklor Dergisi*, 56.Sayı, 109-120.
- ÖNKOL, Abdulkadir (2015), *Fatma Önkol'un Masal Anlatıcılığı ve Masalların Anlatıcı-Dinleyici ve Anlatım Ortamı Açısından İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ÖZDEMİR, Nebi (2012), *Medya Kültür ve Edebiyat*, Ankara: Grafiker Yayınları.

ÖZDEMİR, Nebi (2005), *Türk Eğlence Kültürü*, Ankara: Akçağ Yayınları.

ÜMİT, Ahmet (2000), *Masal Masal İçinde*, İstanbul: Om Yayınevi.

YAVUZ HELİMOĞLU, Muhsine (1997), *Masallar ve Eğitimsel İşlevleri*, Ankara: Ürün Yayınları.

İNTERNET KAYNAKLARI

<http://www.tiyatromedresesi.org/TR/?p=415> (02.05.2014)

<http://www.kameraarkasi.org/yonetmenler/belgeseller/2010/nagilninelere.html> (20.04.2014)

[http://www.edebiyathaber.net/bugday-dernege-ve-atlas-dergisinden-bir-ilk-dunya-masal-anlaticiligi-gunu-kutlaniyor/\(02.05.2014\)](http://www.edebiyathaber.net/bugday-dernege-ve-atlas-dergisinden-bir-ilk-dunya-masal-anlaticiligi-gunu-kutlaniyor/(02.05.2014))

<http://camtepe.org/?p=1197> (02.05.2014)

<http://haberciniz.biz/bayburtta-gelecek-zamanin-masal-anlatici-cocuklari-projesi-616705h.htm> (07.05.2014)

http://sirincemasallarfestivali.blogspot.com.tr/p/festival-hakkinda_1.html (02.05.2014)

<http://egitimteknoloji.net/2011/04/elektronik-masal-anlaticisi/> (20.04.2014)